

Pollágh Péter költészete olyan, mint egy különc, rejtélyes, ritkán látott ismerős. Szívesen összefutsz vele megállóknban, az utcán, egy hosszabb vonatút esetén sem bánod, ha épp melléd ül le. A találkozás után még arra a gondolatra is ragadtatod magad, hogy tényleg sűrűbben kellene beszélni vele, mert jók a történetei, érdekesen mesél. De elhessegeted hamar ezt a gondolatot. Eszedbe jut, hogy soha nem tudnád igazán megérteni őt, nem a te nyelvedet beszéli. Épp ezért félsz is tőle. Nem szívesen hívnád át magadhoz. Zavarba hozna már a jelenléte is.

Bicsérdi Ádám 57

FÖLVÁGOTT NYELV

Pollágh Péter: *A Cigaretvás*

A Cigaretvás Pollágh Péter negyedik verseskötete, és bár az eddigi munkái is folyamatos újraolvasásra, újraértelmezésre buzdítanak, *A Cigaretvás* mintha már eleve a második, harmadik, sokadik olvasásra lenne szánva. „Az előszörre nincsenek szavak, se szók” (*Semmi pénzért*). Ez a mondat ugyanúgy igaz az olvasóra és az alkotóra is. Ahogy a befogadó az értelmezésnek kénytelen nekifutni több alkalommal, úgy *A Cigaretvás* verseinek is mindegyike tükrözi a „megírás” folyamatának többszöri elkezdését. *A Cigaretvás* tétje a megírhatóság is. Ez a hozzáállás a lírához, ami magát a nyelvet teszi kockára, megjelent már világosan Pollágh előző kötetében, a *Vörösrokában*: „Én a józan eszemet járok elveszíteni / a versbe” (*Amatőr áron*). Jobb, ha félretesszük az ésszerűséget az olvasás során is. Itt nem fog működni. Ráadásul Pollágh emelte a lécet az előző kötetekhez képest. *A Cigaretvás* versei sűrű, már szinte átláthatatlan füstbe burkolóznak. Azonban egy kocsmába belépve sem riaszt el a szürke homály, ha meglátod az ismerőseidet a sarokban. Mert *A Cigaretvás* egészét bevonó köd mögött mégis kitapogathatóak a lírai alanyt vezérlő ambíciók. Egyéni nyelvalkotás, kompromisszumok nélkül: ez az az ambíció, amitől Pollágh nem tágit. Teszi mindezt úgy, hogy egyértelműen látszik: életműben és nem kötetekben gondolkodik. Ez a negyedik színrelépés is hemzseg a korábbi művekben már hangsúlyos szimbólumoktól (tükör, kávé, cukor, hogy csak néhányat említsek), hogy az életmű folytonossága ne szakadjon meg.

A Cigaretvás azonban nem azért zavarba ejtő, mert sűrű köd veszi körül, hanem azért mert ez a sűrűség megkomponált. Érezhető, mindegyik vers csak ott, azon az oldalon működik. Ha megbontanánk ezt az alkotói koncepciót, el is vesztenénk az értelmezés lehetőségét. Egész sorok, képek illeszkednek be újra és újra egy másik versbe, ezzel erősítvén a kötet összetartottságát. Még a borítókép is hangsúlyos: Fehér László *Lépcsőn II*.

című festményét is játékba hozzák a költemények. Egyértelmű a szándék: *A Cigarettság* csak így és ebben a formában értelmezhető, csak így van létjogosultsága.

58 A termékeny önfejűség, amely Pollágh líráját jellemzi, most eredményezte a legizoláltabb, legkülöncebb, legnehezebben beskatulyázható kötetet. Ez a koncentrált alkotói szándék egyszerre mankó és buktató a befogadás számára. *A Cigarettság*, csak akkor képes felpiszkálni olvasóját, ha követi ezt az alkotó által eleve kijelölt utat. Ellenkező esetben marad az értetlen pislogás. Mint mikor valaki a szemünkbe fújja a füstöt: rászólhatunk és kikökökthetjük, de talán ezúttal érdemesebb nem megzavarni, különben nem beszél tovább hozzánk.

„De nincs az a kéz, / hogy én ne róla írjak, / nincs annyi arany- / száj. / Nem tudom, még hány / szonett, hány fehér felöltő, / de én mindbe belebújok” (*Felöltő*). Ebből az idézetből is jól látszik *A Cigarettság* verseinek „alapfelállása”: egy egyes szám első személyben megnyilatkozó lírai alany beszél egy titokzatos, fehér kabátos alakról. Ahogy a borítón megjelenő fehér kabátos férfi is láthatóan valahonnan valahova tart a lépcsőn, úgy a versek is mintha egy mozgásfolyamatot írnának le. A fehércabátos alak mellett a kötet másik központi szimbóluma a 79-es szám, amely szimbólum ugyancsak megjelenik a borítón, méghozzá egy 79-es villamos képében a hátsó fedőlapon. Ami ismételen a valahova tartás képzetét idézheti fel az olvasóban. Ráadásul a 79-es szám egyértelmű utalás a szerző születési dátumára. Egyik oldalról folyamatosan felbukkan tehát egy rejtélyes személyiség, másfelől pedig egy szám, amely minden egyes megjelenésével egyben a szerzői ént is a lírába emeli. De mit is rejt pontosan ez az alak, és ez a szám?

Ez az egyszerre hátborzongató és vonzó figura, megmutatkozott már korábban is Pollágh költészetében: „Éjszakai alak, több álarca van / és ebből csak egyik a vodkaarc. / Beszédhelyzetben rágyújt. / Cigije nem Románc, jobb annál. / Szavain a zománc maga a származás. / Mint a kórtermek szaga, / minden szava szúr.” (*Akitől féltél, akitől tiltottak*) Már ezekben a sorokban is tetten érhető az a megoldás, ahogy ez az alak összefonódik a szóval, a nyelvvel. *A Cigarettság* verseiben a többszöri olvasás teszi egyre világosabbá, hogy ez az egyre árnyaltabb jellemzést kapó figura egy vágyott, de elérhetetlen kincs birtokosa. Ez a kincs pedig maga a szó, a nyelv, a kifejezhetőség: „Megenném, mint a macska- / nyelvet vagy a fruttit, / de ezt a nyelvet nem vágják / fel, mégis bekötném, / ha odaengedne, de félek / fordítva van ez is elrendelve.” (*Pongyola szó*) A versek folyamatosan ezt a vágyat és félelmet tükrözik. A műveket a nyelvi kifejezhetőség ideája vezérli, ugyanakkor egyetlen költemény sem merészkedik túl közel ehhez az ideához. A kétely végig érezhető a verseken: „Nem üti el, elteszteli az időt. / Nyelvaútóba ültet / hogy megvezessen.” (*Imponál és terel*) *A Cigarettság* központi alakja egyszerre vezet

és megvezet. A kötethez ezért érdemes játékszerként, drága játékszerként viszonyulni. Egyszerre kell nagyon komolyan venni és folyamatosan kétségbe vonni a játékszabályokat.

Ebben az utazásban, melyben ilyen kiismerhetetlen a vezető, szükség van egy bátor utazóra. Pollágh költeményeinek lírai alanya 59 összefonódik a 79-es számmal. A „79” a személyes dimenziót jelöli, az „Én”-t, az idealizált, megfoghatatlan „Ő”-vel szemben. Beszédes ebből a szempontból a 79 című vers: „365 katonája az ő mosolyára vár, / mind neki jelent, neki adja / meg magát. Ennyi katonával / elvisel, engem is el- / cipel egy olyan történetbe, / ami nincs is.” Az „Én” és „Ő” közötti ambivalens viszony pedig tökéletesen jelenik meg a mű végén: „Mint márkás szélvédő, / széltől, késtől megvéd; / túlzás nincs: bábót ad, nem lepkét.”

Pollághot érezhetően nem az út kezdete (születés) és vége (halál) érdekli, hanem az utat végigkísérő lépcsőfokok. Vagy ha jobban tetszik a villamosmegálló, és nem a végállomások. Minden vers egy lépcsőfok is egyben, egy újabb erőfeszítés. Ahogy a borítón lévő képről sem derül ki hova vezet a lépcső, amin a fehér kabátos alak halad, úgy *A Cigarettság* versei sem vezetnek egy világosan kijelölhető ponthoz, noha ezzel az illúzióval szándékosan eljátszanak. Ezt az illúziót az ébredésre, és alvástra utaló képek keltik, amelyek sokszor egy versben jelennek meg egyszerre: „Az arca szürkület, / nem látok ki belőle. / A haja hajnal, / rácsorog az arcra.” (*A legjobb szó*), vagy épp a kötet két szomszédos oldalán található költemény „felesel” egymással: „De ma elalszik” (*Hiszem*), „Lassan ébred” (*Nem is ér*). És ezt az illúziót táplálja a kötetet záró két vers is. A *Voltam hordója* a kötetben ritkán alkalmazott múlt idejűséggel („jó helyen voltam”, „tegnap álmodtam”), míg a *Muszáj vagyok* a látszólagos nyugvóponttal („a vég vázlata”, „bejelenti a játék végét”) hitetheti el az olvasóval, hogy itt egy út végére ért. Pollágh azonban még a záróversen belül írja felül ezt az oly megnyugtató gondolatot, hogy visszazökkentsen minket az egész kötetet uraló bizonytalanságba: „minden szavam vonhatom / vontathatom vissza [...] Tolathatunk vissza”.

Pollágh Péter az egyik legambíciózusabb fiatal kortárs költő hazánkban. Ez a megalkuvás-nélküliség, önfejűség ritka vendég mostanában. Pollágh előző kötetivel kapcsolatban olyan érzésem volt, hogy ez az attitűd olykor eltakarta a versek valódi értékét. *A Cigarettság* elfogyasztása után azonban már nem marad semmilyen kellemetlen utóíz. Az ambíciók megmaradtak, de higgadtabb, tudatosabb formában jutnak kifejezésre. Az erős alkotói koncepció nem „lóg ki” a kötetből, hanem egyben tartja azt. *A Cigarettság* kísérlet. Ravasz kísérlet, mert magát a kísérletet, a nyelvvel való kísérletezést teszi központi témájává.